

Záznam o mém výsledku v Ruzyni.

7. dubna t.r. dostavil se do mého bytu asi v 18 hod. muž středního věku, který mi předal předvolání na Státní bezpečnost na příští den v 9 hod. do Ruzyně. Zároveň poznamenal, že cesta do Ruzyně je až dlouhá, takže jsou ochotni mne tam dovést autem. Já jsem s tím souhlasil.

Mezitím jsem se dozvěděl, že v těchto dnech předajezdových, již mnozí jiní, mí známí a přátelé byli podobně poctěni. Pokud jsem informován, bylo jich celkem 14, z mých bližších a intimnějších přátel to byla Jana Sternová, která mě přesně informovala o tom, co se s ní v Ruzyni dalo. Ráno, než pro mě přijelo auto, přišla ke mně Dr. Libuše Šl. hánová a řekla mně, že je rovněž předvolána na odpoledne. Pak pro mě přijelo auto, nasedl jsem do něho vedle řidiče, ještě s jedním mladým mužem, který se choval velmi zdvořile. Během jízdy jsme se bavili obvyklými společenským, banálnostmi, jaké je počasí, kde je pěkná krajina atd.

v Ruzyni mě poprosil, abych chvíli počkal, pak pro mne přišel, výtahem jsme dojeli do jedné z kanceláří. Tam mne přijal asi čtyřicetiletý muž, který řekl, že mě dobře zná, protože jsem ho učil. Zároveň se omlouval, že jeho kolega, který bude rozmluvě přítomen, má dvacetiminutové zpoždění a abych prominul, že budeme muset počkat. Nabídl mně mezitím kávu, kterou jsme oba potom pili za rozmluvy zcela společensky povrchní, jako v tom dřívějším případě. Pak skutečně přišel muž tak tak mezi 30 - 40 lety, který měl vzhled intelektuála. Pozdravil se se mnou, usedli jsme ke stolu a začalo jednání. Byla to snad nejgrotesknější rozmluva, která se v této pražské Bastille dala. Rozmluvu uvedl tak, že sebe označil písmenem J., toho co přišel později a seděl v čele stolu písmenem A. a toho, který mne přijal, písmenem B.

A.: Chtěl bych vás upozornit, že nejde o nějaký výsledek, nýbrž o rozmluvu a vyjasnění vzájemných vztahů. Vy jste dobře seznámen s tím, že v určitém období naší bezpečnosti docházelo k násilnostem a řadě nezákonností. Já nemohu to ani odsuzovat, protože okolnosti, za kterých k tomu docházelo nejsou mi známy, neboť jsem tehdy v této službě nebyl. Nyní však dodržuje naše bezpečnost přesně zákony, nikdo není stíhán, kdo se ničeho nedopustil a ani násilím nucen vypovídat něco, co není pravdivé. Uestliže však naše bezpečnost dodržuje zákony,

musí je dodržovat každý občan, jinak nám nezbyvá, než zekročit podle právních norem. Je nám známo, že vy neschlastíte s dnešním režimem, ani s naší vládou, ať už v celku nebo v jednotlivacích a také váš názor na Sovětský svaz a na vstup jeho vojak na naše území je zcela negativní. Pochopitelně názory nemůžeme trestat; ty může mít každý, jaké chce. Jinak by tomu bylo, kdybyste se snažil uplatnit své názory nějakými prostředky, odporujícími našemu právnímu řádu.

J.: To, co říkáte o mých názorech je sice pravda, ale v ničem jsem neporušil zákony. Mohu to říci bezpečně, poněvadž celkem, ne sice jako právník, ale jako občan a člověk zajímavající se historií a filosofii toho dosti z práva zná.

A.: Vy máte ale ve svém bytě nedovolenou literaturu.

J.: To je přece jednoduché. Můžete u mě udělat prohlídku.

A.: To dělat nebudeme. Pokud tuto literaturu vlastníte, je to vaše soukromá věc, do které nám nic není. Kdybychom u vás takovou literaturu našli, podle zákona vám ji vlastně ani nemůžeme zabavit. Já ji mám doma také, protože potřebuji mít přehled o tom, co se děje. A vy to také můžete potřebovat třeba pro své studium. Nezákonné by bylo teprve to, kdybyste tuto literaturu rozšiřoval a rozmnožoval. Dokonce i když ji zapůjčíte svým známým, kteří mají stejné názory jako vy, jako třeba paní Sternová, nedopouštíte se ničeho, co by nám nějak vadilo.

B.: Vy jste se ale podílel na koncepci některých z těchto knih a různých pojednání.

J.: Nevím, které máte na mysli.

B.: Vy se znáte přece s Mlynářem a s Uhlem. A Mlynář napsal knihu, kterou jste určitě četl a jistě při rozhovoru s ním nezůstaly vaše poznámky bez vlivu na obsah této knihy.

J.: S Uhlem jsem se viděl jednou, Mlynáře neznám a neviděl jsem ho nikdy, jeho spis ovšem znám a s jeho názory se v základním problému neztotožňuji.

A.: Vy je asi pokládáte, jak mnozí jiní z vašich řad, za kolaborantské.

J.: Ano.

A.: Zhruba asi vím, proč. Přesto bych byl rád, kdybyste mně o svých námítkách proti této práci přesněji poučil.

J.: Mlynář bere vážně sovětský vstup jako něco mylného, ale ne agresivního. Píše tak, jako by Sovětský svaz svůj zásah uskutečnil z obavy před ohrožením socialismu u nás. Z tohoto poznatku vycházejí,

nabízí kompromis jako Sovětům, tak dnešní vládě. Současně kritizuje i Dubčekovo vedení. Zde chyby určitě byly, ale v jiném smyslu, než je Mlynář uvádí. Postup Dubčeka a spol. měl být radikální a rychlý, neměl se mazlit s našimi i sovětskými revizionisty. Právě to, že Mlynář nekritizuje tento revizionismus, je hlavní slabinou jeho argumentů. To, co pak navrhuje, je vlastně manažerismus, kde samosprávné prvky hrají jen podružnou poradní roli. Vláda manažérů je jen kvalifikovanější vládou byrokratů a konec konců může to být jakýsi technokratický fašismus. Manipulace s lidmi, typická pro každou tyranii, by tady dostala vysokou odbornou úroveň, takže by nebyla mírněna typickým šlendriánem byrokratické mašinerie, jak je to dnes. V podstatě jde o něco jiného. O demokratizaci ekonomie, ve které by pracující byli vlastníky svého pracoviště. Vedení a vlastnictví není totéž. V klasických kapitalistických režimech správní rady jsou sice vlastníky, ale nevedou. Vedení musí být odborné, ale kdo je odborně schopnější, o tom musí rozhodovat ten, kdo je veden. Lidově řečeno, jde zde o to, aby si lidé mohli zvolit své vedení a zbavit se vedení, které nevyhovuje. Znáám námitky proti samosprávě. V podstatě jsou všechny vlastně jenom jedna: lidé nemohou být vlastníky, když nemají odborné znalosti pro vedoucí úlohu podniku. Tytéž námitky byly uváděny i proti politické demokracii. Nejlépe je vyvrátil Macchiavelli ve svém spise: Vlády a státy. Macchiavelliho lze asi sotva podezírat z toho, že by si dělal nějaké iluze. Jeho argument pro politickou demokracii je pádně reálný. Říká v podstatě toto: "pekař umí péci pečivo a nepekaři ne. Ale nepekaři jako konsumenti jeho výrobků dovedou nejlépe posoudit, kdo je horší, či lepší pekař". Totéž platí o vládách a státech. Lidé poznají nejlépe, kdo umí dobře vládnout a kdo ne, protože oni cítí bezprostředně důsledky dobré nebo špatné vlády na sobě. Proto lid soudí lépe, než knížata", říká Macchiavelli.

A.: Sověty a náš politický postup nazýváte revizionismem.

J.: Daleko víc. Pokládám ho za nejkrajnější obrat ~~zprava~~ do prava. Vládu lidí nahrazuje vládou mocenské elity, ne kulturní, aby bylo rozuměno, jakousi oligarchií, která se vydává za mluvčího a předvoj lidu a lidu předkládá to, čemu se dneska říká ideologie. Tím odkrývá své protimarksistické revizionistické ledví. Proti ideologii napsali Marx a Engels 6 tlustých dílů a nazvali ji převráceným vědomím. Ideologie začíná všude tam, kde vědecké a racionální myšlení se jeví mocenským elitám nebezpečné a proto všelijak balancují, aby podaly zkreslený obraz světa. Proto Marx napsal, že nejmateriálnější silou dějin je idea, která zachvátí masy. Napsal i d e a a ne ideologie, protože ideologie je zpotvořená idea. Je to jakýsi ~~parazit~~

parazit, který vykořisťuje všechno myšlení, aby pomocí polopravdy a lží zakryl pravdu a tím chránil vládní výsady. Tento revizionismus je viditelný z dalšího: Sovětští revizionisté hovoří o tom, že je možný směr mezi různými společenskými soustavami, avšak ne mezi ideologiemi. Ale Marx přece zcela jasně řekl, že dějiny jsou dějinami třídního boje, a ne táhák bojem ideologií. Nepochybně. Společenské formace rozdílného typu nemohou žít natrvalo vedle sebe. Kapitalismus musel vytlačit feudalismus a to ve světovém měřítku, chtěl-li vytvořit jednotný kapitalistický trh, protože se bez toho nemohl obejít. Také socialismus a kapitalismus by nemohly žít natrvalo vedle sebe. To, že mohou žít vedle sebe, je proto, že nikde žádný socialismus není. To, co dnes existuje, jsou na straně jedné oligopol a na straně druhé monopol. Otázku centrálního monopolu řešili už Lenin ve svém spise o imperialismu. Lenin na podkladě spisu Hilferdingova o finančním kapitálu dokazuje vznik monopolů následkem nepřetržité koncentrace. Někteří marxisté například Bucharin z toho odvozovali, že nepřetržitá koncentrace musí nakonec vést k jedinému monopolu a o této možnosti psal také Kautský. Lenin z toho se odvozovalo, že imperialismus se vyvíjí v ultraimperialismus, jak se nazývá vláda jediného monopolu. Lenin s tímto názorem polemizuje a tvrdí, že z ultraimperialismu nemůže nikdy dojít, protože kapitalistické rozpory znemožňují přechod k jedinému monopolu. Boj o nadhodnotu vede stejně tak ke vzniku monopolů, jako k jejich rozpadu a konkurenci. Proto může kapitalistická společnost dojít pouze k imperialismu, to jest k oligopolu. Lenin má určitě pravdu, pokud by šlo o ryze ekonomický vývoj. Ten skutečně nemůže vést k centrálnímu monopolu, avšak stalo se něco, co Lenin a ostatně nikdo v jeho době nepředpokládal, že centrální monopol s tudíž ultraimperialismus může být nastolen administrativně byrokratickou cestou. To se taky stalo a vydává se to za nejvyšší socialistickou moudrost. Ultraimperialismus v této podobě je ekonomicky neschopný, eminentně militaristický, těžkopádně byrokratický a nakonec neúspěšný i v takovém odvětví výroby, ve kterém carské Rusko dominovalo, to je v zemědělství.

A.: ~~Vznikl~~ v zemědělství to zavinilo ale přece špatné počasí.

J.: Doufáme, že se byrokrati v Sovětském svazu budou moci vymlouvat na špatné počasí, takže čínskou teorii o permanentní revoluci budou moci nahradit teorií o permanentně špatném počasí v ~~na~~ SSSR.

A.: Říkal jste, že nejste stoupencem Trockého a přece hluvíte o permanentní revoluci.

J.: Permanentní revoluce čínská je něco jiného než trockistická. Čínští teoretikové říkají, že přechodná etapa mezi ~~antibourgeois~~

kapitalismem a závěrečnou fází socialismu, které se obvykle říká komunismus, je v neodvratném nebezpečí, že určitá mocenská skupina se snaží usurpovat moc pro sebe a zastavit vývoj. Proto musí, chce-li se tomuto zabránit, masy mobilizovat k periodické revoluci proti takto vznikající mocenské elitě. Jinak dojde k tomu, co můžeme pozorovat zde. K hromadné šerešlosti kulturních, politických a morálních hodnot. Idea je něco, co masy zachvátí. Ideologie však je opakem ideje, je něco, co se musí masám vnucovat. To, co se vnucuje, nemá nádeje na úspěch, je to něco, co by třeba zakazovalo lidem dýchat, protože to nesouhlasí s čímsi nahoře a zdůvodní se to "marxisticko-leninsky", že dýchání bere ze vzduchu kyslík a tudíž snižuje ovzduší, následkem čehož poškozuje socialistickou společnost a tudíž dříž třídním zájmem proletariátu je, aby se nedýchalo. Že ideologie je revizionismem, protože nahrazuje jakýmsi pomyslným bojem skutečným třídním konfliktem, je zcela jasné. Podle ideologie totiž stál by na naší straně nevěrec kapitalista, kdežto věřící dělník ne. Z třídního hlediska je dělník ovšem vždy dělníkem a kapitalista vždy kapitalistou a pro marxistu je jasné, na čí straně musí stát. Proto Lenin ostře odmítl názor, že do strany mají být přijímáni jenom ti, kteří se hlásí k ateismu. Byl to postoj třídně vysilujícího marxisty a ne ideologií zpitomělého aparátníka.

B.: Toto je všechno filosofie. Nakonec ale rozhoduje ekonomie. Lidé se mají stále lépe, životní úroveň stoupá, pětiletý plán se zdařil a ten další se zdaří taky.

J.: Mluvíte proti filozofii, ale zatím filozofujete taky, jenže špatně. Především mohla by vám být známa Leninova věta o primátu politiky nad ekonomikou. Ale nechme toho. Zůstaňme u té ekonomie. Víte náhodou, co je to hamburský účet?

B.: To nevím.

J.: Před válkou se konaly řeckořímské zápasy profesionálů, kde vystupovali různí zápasníci, jeden favorit, druhý tajuplný páč s maskou, potom surovec atd. všechno to bylo naměřeno od a až do zet a ~~ten~~ bedlivě propočítáno. Tito profesionálové museli ale očas vědět, jak to mezi nimi skutečně vypadá. Někteří zestřeli, uladší přicházeli atd. Proto vždy za čtyři léta v Hamburku se konal v uzavřené místnosti tajně regulérní zápas podle skutečných pravidel. A tomu se říkalo hamburský účet. Ten platí ve všech odvětvích. Každý musí nějak vědět, na čem skutečně je. Všechny banky na světě vydávají řádnou bilanci. Ale aby jí mohly zfalšovat, musejí nakonec znát skutečnou bilanci. A tak je tomu také u nás. Vycházejí odborné časopisy v celém východním sektoru, které jsou málo čteny pro svůj vědecky odta-

žitý obsah. Z těch se nakonec dozvíte pravdu. Máš pětiletý plán, o kterém tak příznivě se vyjadřujete, má Achillovu patu. Uhl pasivní jednou miliardou dolarů. Celý tak zvané socialistický sektor je dnes zadlužen u kapitalistických států dvě stě padesáti miliardami dolarů, za poslední rok to dělalo 6,5 miliard dolarů a dluh se musí splácet i s procenty jako každý úvěr. A to už není Achillova pata, to už je skoro celé tělo až na nos, který necítí, oči, které nevidí a uši, které neslyší. Je to spláceno víc jak z devadesáti procent vývozem surovin, kterými je území Sovětského svazu tak bohatě obdařeno. Vytváří se podzemní plyn, nafta, barevné i drahé kovy, zkrátka suroviny. Suroviny mají hodnotu 10 a prodávají se tudíž v ceně deseti. Dovozeči z těchto surovin vyrábějí zboží, které má hodnotu 100. Těch 90 navíc je vytvořeno živou prací, přičemž těch 10 tvoří práci neživou. Zboží, které má hodnotu 100 spotřebovuje tudíž surovin za 10. S tímto množstvím surovin vyrobí tedy dovozce hodnot o 90 % víc, kdežto ten, kdo ~~se~~ vyrábí pouze suroviny, těchto 2 90 % ztrácí a tím chudne. Klasický imperialismus britský bohatl právě tím, že z kolonií suroviny dovážel a podílem živé práce je zhodnocoval, zatímco kolonie jako dodavatelé surovin nutně musel udržovat v zaostalosti. Jak myslíte, že může toto brakování surovin dlouho trvat? Socialistický sektor to není jenom Československo nebo NDR. Tyto dvě země jsou staré průmyslové země s velkým průmyslem a spoustou kvalifikovaných sil. Proto jsou v určitém předstihu. Ale vezmeme-li tak zvaný socialistický sektor v celku, je jeho životní průměr ne mizerný, ale prachmizerný. Proto také dnešní soužití mezi tímto kapitalismem a tímto socialismem. Takovýto socialismus je pro kapitalismus přímo božím požehnáním. Proto můžete si být jistý, že kapitalisté udělají všechno, co je v jejich moci, aby jej udrželi. Předně: nekonkuruje kapitalistům na trzích žádným zbožím, protože je jakékoliv soutěže naprosto neschopný. Za druhé: dodává kapitalistům suroviny, což je při celkové světové surovinové krizi něčím přímo neuvěřitelně výhodným. Za třetí: půjčkovému kapitálu umožňuje z půjček obrovský úvěrový zisk. Za čtvrté: ačkoliv jde o země s nejlepší zemědělskou půdou jak co do kvantity tak co do kvality, ani v tomto nekonkuruje, naopak. Kdyby nekupoval obilí v zahraničí, pošel by asi hlad. Dochází tak k takovému paradoxu, že dělníci v Americe odmítají nakládat obilí pro "vlast proletariátu", ~~mlčí~~ aby nešly ceny nahoru, naproti tomu bohatí američtí farmáři si to libují, protože jim to umožňuje prodávat za vysoké ceny. Tak to vypadá, nahrazuje-li se třídní analýza ideologickým bojem. A z toho vyplývá poslední výhoda pro kapitalistický sektor, že socialismus takto prezentovaný

působí na masy tak odpudivě, že pokud bude existovat v této podobě, pak nemusí mít kapitalisté žádný strach.

B.: A vy myslíte, že celá ta komunistická opozice u nás anebo v zahraničí u Italů, Francouzů a Španělů má naději na úspěch? Naše opozice, ta přece je na smetišti dějin. A ty západní strany jsou přece dávno vyřízeny.

J.: Na smetišti dějin jsou. To je pravda. Ale vy taky. Protože toto, v čem žijeme, dějinné smetiště rozhodně je. ^{největší se to} ~~největší~~ korupcí, lajdáctvím a vším, s čím se tolik chlubíte. Mám vám jmenovat všechno to podplácení, hromadnou korupci, nefungování služeb, braní úplatků od vrátného až po ministra? A to, že západní strany jsou vyřízeny, je fráze. Vy můžete s nimi nesouhlasit, ale nemůžete říct, že jsou vyřízeny strany, které tam patří k největším stranám vůbec. A ostatně, to, co jste řekl, o tom, že tyto strany jsou vyřízeny, byste neměl říkat mně, ale měl byste to napsat do Rudého práva. Ujišťuji vás, že vám to rozhodně neuveřejní.

B.: Mluvíte o revizionismu u nás. Ale copak to není revizionismus, když oni odmítají diktaturu proletariátu? Když se toho vůbec vzdali?

J.: Pojem diktatury proletariátu má svoji historii. Marx a Engels byli vychováni v XII. století v latinských školách a tudíž měli klasické antické vzdělání a tudíž používali také klasické terminologie po vzoru antiky. Tak tomu je také s termínem diktatury. Poznámka: Než jsem mohl pokračovat, vstal A., požádal mne o prominutí a přivedl několik mládců, aby si vyslechli to, co říkám. Zpětal se mne, jestli mně to nevádí. Řekl jsem mu, že ne a pokračoval jsem.

Diktatura v tomto pojetí bylo zařízení Římské republiky a to zařízení ~~naprosto demokratickým~~ naprosto demokratickým. Jestliže nastala taková situace, že republika byla ohrožena, bylo vydáno v denátě římském heslo: Caveant consules, ne quid detrimenti res publica capiat. Protože v tomto případě by zasedání, volby, hlasování atd. zadržovalo nutná bezpečnostní opatření, byl volen na dobu půl roku diktátor, který mohl rozhodovat naprosto nezávisle. Po 6 měsících buďto úkol, kterým byl pověřen byl splněn a nastupoval normální režim nebo ~~jeho~~ lhůta jeho diktatury byla prodloužena na dalších 6 měsíců, či byl zvolen diktátor nový podle názoru Senátu schopnější. Tito diktátoři museli mít i důvěru lidu, protože tribunové lidem volení měli právo v opačném případě veta. Takovým slavným diktátorem byl ~~xx~~ na příklad známý Fabius Cunctator, který byl zvolen, když Římu brozila zkáza Hanibalem. Fabius svým opatrným postu-

pem skutečné zbavil Římskou republiku tohoto nebezpečí. V moderní době všechny d mokracie takto postupují taky, i když se tomu neříká diktatura, nýbrž plné moci. Takovou plnou moc měl u nás třeba Beneš v konfliktu s Třetí říší nebo Stalin za světové války nebo de Gaulle za konfliktu s alžírskými generály. Aristoteles dělí vlády na tři kladné formace: monarchii, aristokracii a demokracii. Tyto formace mají podle tohoto myslitele své zvrhlé podoby: monarchie - tyranie, aristokracie - oligarchie, demokracie - ochlokracie. Protože nástupem fašismu se začalo říkat fašistickým vládám diktatury, ztratil tento termín ten demokratický charakter, který mu podle tehdejších názorů přičítal Marx a nabyl charakteru, který by Marx a jiní myslitelé XIX. století nazvali tyranii anebo despociemi. Je možno mluvit o diktatuře proletariátu, ale ne o tyranii nebo despocii proletariátu. Vzhledem k tomu, že dějinným vývojem XX. století pojem diktatury ztratil svůj klasický význam a nabyl významu tyranie a despocie, musely západní komunistické strany tento termín opustit, aby se odlišily od toho významu, který mu dal fašismus. Ostatně sotva můžeme mluvit u nás o nějaké diktatuře proletariátu v tom Marxově slova smyslu. Proletariátu se u nás nikdy na nic neptá, je mu vnucována ideologie, která je mu naprosto lhostejná, propagace této ideologie v televizi, v rozhlasu a ve sdělovacích prostředcích ho otravuje a tak ji neposlouchá. Vnucovaná ideologie je nežádoucí a nikomu nepotřebná. Hodí se tak nejvýš aparátnické byrokracii, která od hlavy až k patě realizuje všechny deformované Aristotelovy soustavy, od tyranie přes oligarchii až k ochlokracii.

Jeden z mláďenců: Ale úřady tady přece být musí. Dejme tomu, někdo někoho zavraždí. Musí tady přece být kriminalista, který odhalí pachatele. A kriminalista je přece úředník.

J.: "Estliže jsme proti byrokracii, nejsme proti úředníkům. Kriminalista, kterého máte na mysli, je sice odborně školený úředník, ale není to byrokrat. On přece nevládne. On plní určitou pracovní funkci. Poštovní úředník, který distribuuje poštovní provoz, je taky nutný. Bez pošt by se neobešla přece žádná civilizovaná společnost. Byrokrat je něco jiného. Je to samostatná skupina lidí, které používá úřadu k tomu, aby vnucovala lidem mocensky a administrativně svoji vůli.

A.: Pan profesor Říha má totiž názor, že v Ústředním výboru nemá vládnout aparát, ale volení členové.

J.: Ano, tak to přesané myslím.

Potom mláďenci odešli. Bezpochyby je tam zavolal proto, abych jim dal školení. Vlastně bych jim měl poslat účet o honorář za před-

Poznámka: V této souvislosti musím uvést, že během této rozmluvy došlo k výměně názorů mezi mnou a B., kterou již přesně časově nedovedu lokalizovat a neměla celkem žádný vliv na charakter rozmluvy. B. mě obvinil, že se stýkám s kretrem Uhlem, který prý je trockista. Odpověděl jsem, že jsem se s Uhlem viděl jednou. B. řekl, že to bylo častěji. Když jsem to popíral, B. se podíval do spisů a požádal mne o prominutí s poznámkou, že mám pravdu, že to bylo opravdu jenom jednou a sice po Uhlově propuštění. Namítl jsem, že to bylo mnohem později po jeho propuštění. B. se podíval do spisů a opět přiznal, že mám pravdu. Přes to namítl, že i když jsem se s ním setkal pouze jednou, proč se stýkám s trockistou, když se k trockistům nehlásím. Poznamenal jsem, že se nestýkám jenom lidmi, se kterými souhlasím. Dávám přednost chytrým lidem, ať mají názory třeba opačné než já. Jsou mně milejší než přitakávající hlupáci.

B.: Vy přece doma hodně píšete.

J.: Ano.

A.: Je to sice vaše soukromá věc, ale když takto otevřeně hovoříme, a ujistili jsme vás, že pro názory nemůže být nikdo trestán, rádi bychom slyšeli, o čem píšete. Je to totiž zajímavé vzhledem k vaší velké erudici.

J.: Bělám si poznámky o všem možném. Z přírodních věd jsou to zejména otázky vesmíru, konečnosti, nekonečnosti, prostoru a času.

A.: No, jak to vlastně tedy je? Je vesmír konečný, anebo nekonečný.

J.: Na tuto otázku nelze odpovědět jednoduše ano nebo ne. Je to velmi složitý a rozporný problém. Je-li konečný, musí být vně jeho konečnosti nic. Matematika zná pouze dvě čísla. Jedničku a nulu. Jednička označuje něco a nula označuje nic. Jak definovat nulu? Kdybychom řekli, že nula rovná se nule, je to tautologická definice, která je nesprávná. Definované musí být definováno něčím jiným než sebou samým. Z tohoto hlediska matematicky definovaná nula je založena na rovnici: $0 = 1 - 1$. Poněvadž jednička je opakem nuly, je vlastně nic všechno, kde ale kladné a záporné hodnoty jsou v rovnováze. V tomto smyslu by vesmír byl nerovnovážný vztah. Rovnováhy kdyby bylo dosaženo, vyrovnaly by se kladné a záporné složky a došlo by k negaci, to je anihilaci vesmíru. Druhý termodynamický zákon by takto postupoval k větší entropii to jest anihilace by se projevila jako tepelná smrt vesmíru. Mimo to mluvíme-li o konečnosti či nekonečnosti, museli bychom si ujasnit velikost různých nekonečen. To se zdá být nesmyslné. Ale tato nesmyslnost vypadá

jenom nesmyslné z hlediska naší omezenosti. Jestliže vezmu lichá čísla z kterékoli omezené číselné soustavy např. 10, 100, 1000 atd. a sečtu-li tato lichá čísla a vezmu-li z téže soustavy sudá čísla a sečtu je, je součet sudých čísel vždy větší jak součet lichých čísel. Protože lichých čísel je nekonečné množství a sudých také, je sudé nekonečno větší jako liché. Lze to vyjádřit i geometricky. Přímka A - B je 1 metr dlouhá, přímka C - D je 10 metrů dlouhá. Obě dvě tyto přímky mají však nekonečné množství bodů, přičemž jedno nekonečné množství bodů je desetkrát tak velké jak to druhé nekonečné množství bodů. Všechny tyto potíže vznikají z toho, že všechna naše algebra i geometrie a vůbec to, co bychom mohli nazvat matematikou, bylo odvozeno z konečností, jejich sečítáním a odčítáním atd., a tam to exaktně funguje. Přitom my aplikujeme tuto konečná měřítko na problémy nekonečna. Teoreticky by bylo lze vytvořit matematiku nekonečností, ale v praxi je to nesmírně těžké, poněvadž ta by musela být pravým opakem matematiky dnešní. Ale podle toho, co dnes známe, mohli bychom říci, že vesmír je nekonečný s omezenou nekonečností. Einstein tento problém formuloval tak, že vesmír je konečný, ale nevymezenitelný. Je to stále paradox: prostě něco konečného, co se nedá vymezit, tedy co nemá konec, anebo něco nekonečného, co má určitou velikost a tudíž co má konec. Dnešní matematika říká, že meze konečnosti co do velikosti jsou 10^{20} a meze nekonečnosti co do minim jsou 10^{-14} .

Poznámka: Nevím, co z toho posluchači rozuměli. Ale A. k tomu poznamenal: Vidíte, jaká je ve vesmíru velkolepá zákonitost.

J.: Teď jste právě provedl ontologický důkaz existence boží. A. poněkud zbledl a ptal se mne, jak to.

J.: Jestliže je v přírodě a ve vesmíru zákonitost, pak zde jsou zákony a musí zde být zákonodárce. Jakýsi vrchní právník. Jsou různí bohové na světě. Máme boha hodináře, kdy bůh natáhl vesmír jako hodinky, které sám smontoval, máme boha, který ve své onnipotenci rozhoduje o jednání každého vrátného třeba i v nočním podniku a vy jste k němu přidal boha právníka. Ve skutečnosti se vám vesmír na všechno zákonodárství vykašle. Příroda žádné zákony v právním tedy normativním slova smyslu nemá. Existují zde vztahy, které my poznáváme pomocí našich měřítek a tyto vztahy, pokud se v daných souvislostech opakují, nazýváme zákony. Nejsou to však nic jiného, než vztahy, které se mění, jakmile se změní daná korelace.

A.: To tedy znamená, že ve vesmíru není řád?

J.: Nerovnovážný stav vesmíru vylučuje jakýkoliv řád. Řád by vyžadoval rovnováhu a ta by znamenala anihilaci. Znamenalo by

to nebytí. To by byl stav jistě zajímavý, protože nebytí není nic. Nic není nic a tudíž to není ani nebytí. Nebytí předpokládá bytí, čili vzniká z bytí a ne z ničeho. Byl by to stav těžko představitelný, ale v každém případě zcela opačný, než jaký nyní známe.

B.: No, je vidět, že se s tím hodně zabýváte, ale přesto se domnívám, že píšete i věci politické, a ne jenom tyto.

J.: To je pravda. Mám poznámky i z historie, na příklad z našeho obrození, poznámky o fašismu, o němž je spousta empirického materiálu, ale skutečná analýza nebyla dodnes provedena a pak o řadě věcí, o nichž už jsme hovořili dříve.

A.: Říkáte, že nebyla provedena analýza fašismu. A v čem vidíte tento nedostatek?

J.: Dnes se nazývá fašismem všechno možné. Všude, kde se objeví nějaký vojenský diktátor, mluví se o fašismu. Ve skutečnosti vojenských diktatur byla celá spousta a žádné fašismem nebyly. Mussolini ani Hitler nebyli vojáci, ale civilisty. Charakteristickým znakem fašismu je vznik davu v tom smyslu, jak o něm mluví Le Bon a Ortega y Gasset. Masa je něco, co směřuje k vyšším cílům, kdežto dav je totéž, jenže s opačným znaménkem. Celek klesá na úroveň nejnižšího jednotlivce. Masa sleduje ideové cíle a vedena reálnou ideou pohybuje dějinami vpřed. U davu mizí intelekt, hovoří pudy, emoce, a racionalita mizí. Lid přestává být plebsem a stává se ochlosem, méně se tedy v luzu, v to, co Marx nazývá lumpenproletariátem. Lumpenproletář je deklasovaným odpadem všech tříd a ekonomická a politická amorální krize vytváří tuto deklasovanost jako hromadný jev. Fašismus je tedy typická ochlokracie, tedy zvrhlá demokracie, kde nastává jakési spojení mezi vůdcem a davem. Vůdce a dav se v hysterických projevech nepřetržitě doplňují, ve fašismu nemůže diktátor být izolován, naopak musí být v nepřetržitém spojení s davovým kolektivem, jím se ovlivňovat a jej ovlivňovat. Fašistický vůdce zcela záměrně počítá s tím, co je nejnižšího v lidech a stává se také představitelem toho nejnižšího. Militarizace, pudová nesnášenlivost, vyvolávání rasových nenávistí, vládychtivost vůči druhým, je vývojovým motivem všeho fašismu.

A.: Takovéto studie by byly jistě velmi zajímavé.

J.: Já vám je napíšu. Ale pochybuji, že by se vám podařilo je vydat. Kdo ví, kdo všechno by se v tomto obraze, který by musel být pochopitelně podrobnější a ne tak povšechný, mohl nějak poznat.

A.: Vychází přece mnoho různých publikací.

J.: Ty co vycházejí se počtem zdaleka nevyrovnají tem, které

jsou v šuplíku a tén, které byly vyřazeny z knihoven i z knihkupectví a zničeny ve stoupě.

A.: Myslíte snad práce Kosíkovy? Ostatně jeho kniha, která vyšla, by byla správná až na to, že v ní opomněl Kosík třídní boj.

J.: V čem je správná či nesprávná, o tom by mohla rozhodnout svobodná diskuse nebo kritika, která dnes není možná. Vaše námítka by asi sotva obstála. Kosíkova Dialektika konkrétního je gnozeologií a co tam má co dělat třídní boj.

B.: Vy ovšem se stýkáte s lidmi, kteří tvoří opozici.

A.: Ano. Jedná se o opoziční komunistickou stranu. Vy jste přece hovořil o její existenci. Vy o tom víme.

J.: Ano. Zachytili jste to třeba odposlechem.

A.: Odposlech není spolehlivý. Musíme si takovéto zprávy získávat jiným způsobem.

J.: Podívejte se, členství ve straně bylo zbaveno 600 tisíc lidí. Ti nepřestali existovat. Samozřejmě se stýkají, hovoří spolu atd. Ale nějaké organizační principy nebo nějakou ilegalitu, to vůbec nemá. Zbytečně hledáte nějaké vedoucí centrum. Ostatně jakákoliv ilegalita je nesmysl. Vznikne-li krize, a ona dřív nebo později vznikne, budete proti ní bezmocní i bez illegality. A nějaká ilegalita ji nemůže uspišit. Sabotáže jsou bezvýznamné. Heslo: čím hůř tím líp, bylo vždy falešné. Ostatně těžko si představit, co tady ještě sabotovat? Mizerné služby, stálý nedostatek některého běžného zboží atd. Nebo snad propaganda proti našemu největšímu i ostatním spojencům? Tu přece dělají oni sami. Žádný propagandista a sebe lépe placený reklamista by nedokázal dělat takovou propagandu proti těmto režimům, kterou oni dělají proti sobě sami. Ilegalita je na nás. Naopak. Je třeba bojovat za dodržování zákonů a čím více budou dodržovány, tím lépe.

A.: Asi si děláte iluze o dnešní opozici. Co dělá naše emigrace Pelikán a spol., to přece odhalil Minařík.

J.: Já být velitelem bezpečnosti, tak bych takového agenta, jako je Minařík, vykopl. To, co Minařík odhalil, jsem vám mohl napsat třeba v kavárně Slavii za půl dne a za dvacetikorunu. Nejsem žádný vyděrač a proto bych chtěl jen takovou cenu, jaká by takové práci patřila a to, co přinesl Minařík, víc jak za dvacetikorunu nestojí. To že existuje Svobodná Evropa, co vysílá a kdo tam je, to není žádné tajemství, na to není potřeba agent. To mohlazjistit každá domovnice, která by utekla na západ a dokonce ani by tam utéct nemusela. Dělá se z něho hrdina, jako by bůhví co riskoval. Neriskoval nic. Svobod-

ná Evropa je místo, které je veřejně přístupné pro kohokoliv. To není žádný tajný objekt. Je to asi tak, jako by nějaký cizí agent u nás měl nějakého kapitána, který by dělal rozvědku u sv. Víta a pak, jak būhví jak riskantní výkon by sdělil, kdy se tam konají boho_služby, kolik tam chodí lidí, kdo slouží mšě a jaký je obsah jednotlivých kázání. Minařík tam byl sedm let. Musel tedy pracovat ve Svobodné Evropě podle instrukcí, které dostával od svých chlebočerců a za tuto sedmiletou práci přinesl žalostné nic. Kdyby mu na to přišli, že pracuje pro naši službu, mohli by ho nejvýš vyhodit. Vrátil by se sem beze škody, i když bez pochybné slávy, o které si ostatně lidé, jak byste to měli vědět, myslí své. Propagačně to působilo trapně. Bude-li jednou napsána historie tajných služeb, bude v této knize kapitola o Minaříkovi nadepsána: Trapný agent.

B.: Berete na Minaříka měřítka svoje. *y víme, že jste velký konspirátor a obratný herec. Ale i ten nejlepší konspirátor se jednou zmýlí.

J.: Sherlock Holmes se taky zmýlí a ostatně už se ve vašem případě mýlí. Já nekonspiruji a nehraji, i když oboje dovedu. Mluvíím otevřeně a to i tedy s vámi v Ruzyni a to už je co říct. Tedy jakápak konspirace.

A.: Vy jste člověk hluboce ideový a tedy také chytrý a já vím, že nebudete dělat takovou hloupost, jako je ilegalita. Ostatně chtěl bych vás upozornit, že ti lidé, s kterými byste tu ilegalitu dělал by ani nestáli za to. Smrkovský byl celkem slušný člověk, ale zlým duchem byla jeho manželka. Ta ho vždycky přemluvila v posteli, že potom politicky nedělal co původně chtěl, ale co mu namluvila ona. Mlynář je člověk kariéristický, který pouze z ješitnosti dělá to, co dělá, protože nemůže dělat kariéru.

J.: To, co povídáte o vlivu Katrin Smrkovské na Smrkovského, je naprosto nedoloženo. Byl jste snad s nimi v té posteli vy, že o tom s takovou jistotou mluvíte? Pokud se týká toho Mlynáře, já ho neznám, jak už jsem vám řekl a tudíž nemohu ani potvrdit ani vyvrátit to, co říkáte. Nicméně ať tak nebo onak já s ním nespolupracuji.

B.: Kdybyste chtěl s ním diskutovat, my bychom vám to umožnili.

J.: Přijímám. Ale s jednou podmínkou. Že to bude veřejně a v televizi a ne tady za zavřenými dveřmi. Ostatně umožníte-li mi diskusi v televizi třeba s Husákem, rád ji přijmu. Ujišťuji vás, že to bude televizní představení hodné svého vstupného. Řekl jsem vám, že Mlynářovi nesloužím a uvědomujete si, komu sloužíte vy? Co když bych

Husákovi v této televizi připomněl jeho minulost? Jeho přítomnost v Katynu? Jeho popíjení vína se Šaňo Machem, který před krachem nacismu opatřil čtrnáctidenním vězením Husákovi ilegalitu? aniž se vůbec Husák zúčastnil Slovenského povstání? Ostatně Machovi za to slíbil, že se o něho postará. To také učinil. A co dál? Jeho dušování se, že s Dubčekem stojí a padá, že ho nikdy neopustí, že bude pokračovat v 68. roce a jeho politice a potom jeho hysterické výpady proti všem, se kterými 68. rok dělá včetně Dubčka. Vy chcete mluvit o kariéristech? Opravdu, čistý člověk a nekariérista je on, i Štrougal se svým děvkařením, s všelijakými těmi novodobými Madame Pompadour a madame Dubarry, jak se v této souvislosti všeobecně mezi lidem hovoří o Vondráčkové. Nebo Indra, který, kdyby zůstal u železnic, tak ~~xxxxx~~ by se srazily všechny vlaky. Jistě čistý charakter a nekariérista. A co ten nepovedený krejčík, který snad umí ušít kalhoty, ale jak má ve výučním listě napsáno: "ale ne na saka". Tomuto panu tajemníkovi, dokonce s doktorátem a který nota bene není ani našim příslušníkem, poněvadž se narodil v místě, které dříve patřilo k Československu, ale nyní náleží k Sovětskému svazu, se všeobecně mezi lidem podle jeho výučního listu říká: "pan Nenasaka".

A.: Já sloužím straně a ne jednotlivým lidem.

J.: Vy mi stále předhazujete nějaké lidi a proto takto odpovídám. Jinak jsem ochoten k ideovému sporu kdykoli a s kýmkoli, ale nedám si vnutit žádnou ideologii.

A.: Jak vidíte, vaše svoboda není ničím omezována, toto není také žádný výsledek. Slo nám pouze to, abychom vám poukázali na jisté důsledky, které by vyplývaly z nějaké činnosti, která by se mohla dostat do rozporu se zákonem.

Poznámka: Mezitím tam vstoupil jistý člověk, mně neznámý, který řekl: Už je tady další.

J.: Já vím, kdo to je.

B.: Kdo?

J.: Libuše Silhánová.

B. vstal, podal mně ruku a řekl: Gratuluji vám. Vaše zpravodajská služba pracuje bezvadně. Jste mimořádně dobře informován. Je to opravdu ona.

J.: Nemohu ovšem s vámi souhlasit, že by moje osoba nebyla omezována. Ani mně, ani moji ženě, nebylo dovoleno odjet. Ženě, aby navštívila svoji sestru ve Stuttgartu, která nota bene není emigrantka, ale státní příslušnice NDR a mně nebylo dovoleno navštívit moji sestřenici v Jugoslávii. Jako důvod bylo uvedeno, že to není v státním zájmu.

B.: Kdybyste chtěl jet ve státním zájmu, my bychom vám to rádi umožnili.

J.: Při svých názorech, které jsem vám tady nepokrytě řekl, bych asi sotva úspěšně hájil státní zájem.

A.: Obrátil se na muže, který mě přivezl v autě s otázkou: Proč jste to Říhové nepovolili? Vždyť je to ženská a lékařka a co ta tam mohla proti nám dělat?

J.: Mám tomu rozumět snad tak, že když si podám já žádost do Jugoslaviie, či moje žena když si podá žádost, že bude tato žádost kladně vyřízena? Rozhodujete tady o tom?

B.: Ano, my o tom tady rozhodujeme a beze všeho si jděte.

Pak poznamenal zřejmě jako vtip: "Budete-li tyto názory říkat v Jugoslávii, tak vás Tito dá zavřít a spon nám ušetříte práci.

J.: Pochybuji, že by mě Tito dal zavřít pro nějaké sympatie třeba k italské straně.

A.: No vy s ní máte styky.

J.: Ale nemám. Znáám se s Rosandou Rosandovou z italské skupiny, která vydává časopis Il Manifesto. Mluvil jsem s ní a tak trochu chodil po Praze, když byla hostem Socialistické akademie,, kde jsem byl tehdy zaměstnán.

A.: Ta skupina, o které mluvíte, není ovšem názorově vzdálena stanovisku dnešní italské komunistické strany.

J.: To nevím, já si s ní nedopisuji a taky nemám možnost s ní hovořit.

A.: Tak tím bychom mohli celou věc skončit. Náš kolaga vás odveze domů.

Poznámka: Tato rozmluva je psána podle paměti a to, co je v ní uvedeno je pravdivé. I stylizací. Jde o rozmluvu a jakožto taková má charakter rozmluvy a ne spisu. Paměť asi ovšem nezaznamenala doslovně všechno. Ale nevynechal jsem nic, co by narušilo základní smysl rozpravy. Uvádím pouze to, co jsem mohl doslovně zachytit. Víím např. že v diskusi o permanentní revoluci byly nějaké poznámky o Číně a o Mao ~~mao~~ Četungovi, ale poněvadž bych si dnes nevzpomněl na jejich doslovné znění to neuvádím, i když víím, že obsahově jsem tam podal výklad o dvojích rozporech jednak mezi lidem a nepřitelem a jednak o rozporech uvnitř lidu. Přesto však by to neměnilo celkem nic na tom hlavním, co zde bylo uvedeno.